

Podcast Konkurrenten

Avsnitt 46: Tio år med KOS

Textversion av Konkurrenten avsnitt 46 (publicerat 22 april 2020), vill du hellre lyssna på avsnittet kan du ta del av det på vår webbplats www.konkurrensverket.se/konkurrenten.

Marie Strömberg Lindvall:

Hej och välkommen Konkurrenten, Konkurrensverkets podd där vi pratar om konkurrens- och upphandlingsfrågor. Jag som leder podden i dag heter Marie Strömberg Lindvall och jag jobbar på Konkurrensverkets kommunikationsfunktion. I det här avsnittet ska vi tala om KOS-reglerna, eller rättare sagt bestämmelserna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet som det egentligen heter. Det gör vi för att det i år är tio år sedan bestämmelserna infördes i konkurrenslagen och det uppmärksammar vi här på Konkurrensverket med att publicera en rapport där vi följer upp de här tio första åren med KOS. Och då gör vi det med särskilt med fokus på kommuners säljverksamhet. Så i dag ska vi alltså prata om tio år med KOS och de som ska hjälpa mig att summera de här tio åren är två av rapportens författare, Siri och Marcus, som båda jobbar här på Konkurrensverket. Ni får gärna presentera er själva.

Siri Dunér:

Jag heter Siri Dunér och jag arbetar som föredragande jurist på enheten för marknadsmissbruk som är den tillsynsenhet som är ansvarig för KOS-bestämmelserna.

Marcus Salomonsson:

Jag heter Marcus Salomonsson och jag är sakkunnig ekonom på Chefsekonomenheten här på Konkurrensverket.

Marie Strömberg Lindvall:

Välkomna hit båda två.

Marcus Salomonsson:

Tack så mycket.

Siri Dunér:

Tack.

Marie Strömberg Lindvall:

Innan vi börjar med att titta tillbaka på de här tio åren så tänker jag att vi ska börja med att reda ut vad offentlig säljverksamhet är och varför de här bestämmelserna en gång infördes. Jag tänker du, Siri, kanske kan börja med att berätta vad offentlig säljverksamhet är.

Siri Dunér:

Ja men precis som man hör på ordet så handlar det ju om offentliga aktörer som bedriver verksamhet. Det vill säga staten, kommuner eller regioner som säljer varor eller tjänster. Det kan också handla om att de hyr ut någonting. Det är väldigt blandat vad den här verksamheten kan bestå i, det kan vara allt ifrån att man driver en restaurang, till en kommunal campingplats, ett elbolag eller konsulttjänster, eller kanske anläggning av fiber. Så kort sagt så finns offentlig säljverksamhet i väldigt många olika branscher, men det som förenar det är då att det är en offentlig aktör som bedriver verksamheten. För att ta ett exempel så kan jag berätta om ett av de fall som Konkurrensverket har valt att gå till domstol med. Och det fallet, det handlade om en räddningstjänst som drevs av flera kommuner tillsammans genom ett så kallat kommunalförbund. Den här räddningstjänsten, den förfogade över ett brandövningsområde som det fanns privata företag som var intresserade av att komma åt och kunna använda för att kunna hålla utbildningar. Men den här sammanslutningen av kommuner, de hade nekat privata företag tillträde till det här området i olika sammanhang. Och det var då ett sådant typ av agerande som kunde förbjudas och också förbjöds av domstolen.

Marie Strömberg Lindvall:

Och vi tog det till domstol. Vi kommer återkomma till det lite senare också, just det här med domstolsfrågan. Marcus, varför infördes de här bestämmelserna från första början, KOS-bestämmelserna?

Marcus Salomonsson:

Man hade upptäckt att det fanns rätt mycket konflikter på den konkurrensutsatta marknaden mellan offentliga aktörer och privata aktörer. Det blev ofta som det här Siri beskrev, att de störde varandra de två verksamheterna. 2010 så kom det en ny lagstiftning där man ville försöka reglera, när kan man förbjuda en offentlig aktör från att agera på en konkurrensutsatt marknad? Och då försöker man ju på något sätt kunna säga när snedvrider eller hämmar, eller på något sätt stör den här offentliga aktören den konkurrensutsatta verksamheten.

Marie Strömberg Lindvall:

Kan du ge något konkret exempel på vad det skulle kunna vara för någonting?

Marcus Salomonsson:

En variant är lite som Siri nämnde. En annan variant är, det var en kommun som hade ett bussbolag. Så de hade en busstrafik, som väldigt många kommuner har, och sedan så tyckte de att de har lite överkapacitet, de här bussarna står still ibland. Så då började de chartra ut de här bussarna. Då ingriper vi från Konkurrensverket, för att vi kunde göra en undersökning och jämföra den här kommunen mot andra kommuner. Och då visade det sig att i andra jämförbara kommuner så fanns det fler privata aktörer som chartrade ut bussar. Så att vårt argument blev då att den här kommunen störde helt enkelt det privata näringslivet och hindrade det privata näringslivet från att erbjuda den här servicen i stället. Det var också ett fall som kom till domstol, jag tror det var det första fallet som drevs i domstol faktiskt. Och där vann vi också. Så det är väl ett exempel på vad det här kan handla om.

Marie Strömberg Lindvall:

Och det där är lite knivigt, för att om konkurrensen hade sett bättre ut i kommunen, då kanske det hade blivit ett annat utfall. Har jag rätt där?

Marcus Salomonsson:

Ja. Det vi skulle sagt då är att det inte har blivit någon konkurrensskada. Det har inte skadat privata näringslivet så då är det inget större problem.

Marie Strömberg Lindvall:

Nej. Så det ska vara frågan om en skada. Men betyder det här att kommunen inte kan erbjuda till exempel en busscharter eller skolmat, får de inte det?

Marcus Salomonsson:

I slutändan så beror det på om det är konkurrensskadande eller inte. I vissa kommuner så kanske det finns privata alternativ och då skulle det kunna skada konkurrensen. I andra kommuner så kanske det inte finns ett privat alternativ och då skulle det vara okej att erbjuda den här typen av tjänster.

Marie Strömberg Lindvall:

Men vi pratade om det här att kommuner kan ha vissa fördelar när det gäller att driva verksamhet.

Marcus Salomonsson:

Det kan dels vara som i det här fallet med busstrafiken, att de har en överkapacitet från en skyddad verksamhet som de håller på med. Och då blir det oschysst om de använder den fördelen för att konkurrera med privata företag som är konkurrensutsatta och måste täcka sina egna kostnader. Det kan också vara så att i sin egenskap av offentlig aktör så kanske de har tillgång till kapital, billigare än vad privata aktörer har. Men sedan kan det också vara lite som i Siris fall att det är myndighetsutövningarna och företagandet kolliderar lite med varandra. En kommun till exempel eller någon offentlig aktör i sin myndighetsroll snedvrider

konkurrensen genom att gynna en aktör, kanske en offentlig aktör, och missgynnar de privata aktörerna. Och då blir det fel också.

Siri Dunér:

Man brukar ju också säga att det finns en grundläggande skillnad mellan offentliga aktörer som bedriver säljverksamhet och privata aktörer i den bemärkelsen att en offentlig aktör riskerar ju generellt inte, eller de kan inte gå i konkurs. De har inte samma behov av att göra vinst och liknande. De agerar ju utifrån andra incitament och utifrån andra motiv kanske än vad en privat aktör gör. Och det i sig bäddar ju för, i vissa fall då, att förutsättningarna blir olika, och att förutsättningarna att konkurrera på ett rättvist sätt kan bli lite snedvridna helt enkelt.

Marcus Salomonsson:

Ja, definitivt.

Marie Strömberg Lindvall:

Och då kan man gå in och förbjuda det här agerandet?

Marcus Salomonsson:

Ja, då tillåter den här lagen att vi går in och försöker få det här förbudet.

Marie Strömberg Lindvall:

Vad är det då som kan förbjudas? Är det verksamheten som sådan eller vad är det som kan hända?

Siri Dunér:

Vi kan gå till domstol för att ansöka om att en verksamhet ska förbjudas i sin helhet. Men sedan så kan det också vara så att det är ett visst agerande eller ett sätt att bedriva en verksamhet på som är skadligt. Och då går man på det agerandet och då kan det vara det som förbjuds och inte själva säljverksamheten i helhet, utan att man kanske måste ändra om på vilket sätt man bedriver den.

Marie Strömberg Lindvall:

Man får fortsätta att driva verksamheten men inte på det sätt som man har gjort.

Siri Dunér:

Det kan vara så till exempel att man kanske sätter väldigt låga priser som privata företag inte har möjlighet att matcha. Eller att man diskriminerar mellan olika företag utan att ha en godtagbar anledning till det. Man kanske ger, om vi tänker på det här exemplet med det här brandövningsområdet, att man kanske skulle ge vissa privata företag tillgång till det men inte till andra utan att ha några uppenbara skäl till varför man gör så. Och då påverkar det ju så klart förutsättningarna för de här olika företagen att konkurrera med varann. Ofta sitter ju offentliga aktörer på olika typer av anläggningar eller infrastrukturer som kan vara en viktig nyckel i en verksamhet. På så vis så har deras agerande då ganska

stor betydelse. Som Marcus var inne på, ett annat typexempel som man brukar ta upp, det är just det här att man blandar sin myndighetsutövning med vad man gör på en konkurrensutsatt marknad. Det kan ju till exempel vara så att den här offentliga aktören kanske sitter och prövar någon form av ansökan och beviljar något tillstånd i egenskap av myndighet. Och sedan kanske man också säljer någon kringtjänst som på något vis är kopplad till den här ansökningsprocessen.

Marie Strömberg Lindvall:

Och då har man blandat ihop sin myndighetsutövning med...?

Siri Dunér:

Ja, då kan man ju få en fördel att man kanske lyckas sälja sin konsulttjänst i större utsträckning för att man redan har en kontakt med de här personerna som kan vara intresserade av att köpa den. Och på så vis får ett försprång gentemot privata aktörer.

Marie Strömberg Lindvall:

Det är mycket här att hålla ordning på. Jag tänker vi ska strax ge oss in på rapporten som jag nämnde här inledningsvis. Men är det någonting mer vi behöver säga tycker ni, för att förklara vad det är frågan om här med KOS-bestämmelserna?

Siri Dunér:

Vi har väl kanske varit ganska tydliga med det men jag tänker att det ändå tål att påpekas att de här bestämmelserna förbjuder ju inte all offentlig konkurrensutsatt säljverksamhet, utan just sådan som är skadlig för konkurrensen. Och det är en viktig distinktion att komma ihåg.

Marie Strömberg Lindvall:

Inte all verksamhet, utan det som är skadligt för konkurrensen. Jag tänker på det här du berättade förut Marcus, om bussbolaget till exempel.

Marcus Salomonsson:

Ja, precis.

Marie Strömberg Lindvall:

Att i det fallet så ansåg man att det var skadligt för konkurrensen på den platsen där man var verksam.

Marcus Salomonsson:

Det är en knepig fråga det här, för det är inte alltid självklart. I vissa kommuner kan det vara så att det finns inget privat alternativ som kan erbjuda en viss service eller någon tjänst. Och då är det kanske det är bra att kommunen ingriper. Men i andra kommuner så finns den här möjligheten från det privata näringslivet och då är det bättre om kommunen låter det privata näringslivet erbjuda den här. Då får

ju kommuner ett mer livaktigt och aktivt privat näringsliv dessutom, och den här tjänsten.

Marie Strömberg Lindvall:

Men ni har varit med och författat en rapport där ni tittar på de här första tio åren med KOS. Jag tänker att det är den vi ska uppehålla oss lite grann vid nu. Ni kan väl berätta, hur har ni gått tillväga när ni har gjort den här rapporten? Vad är det ni har tittat på?

Siri Dunér:

Det är ett ganska omfattande arbete. Till att börja med så är det så att vi har gått igenom alla tips och klagomål som handlar om att någon har upplevt konkurrensproblem från en offentlig aktör och anmält det till oss på Konkurrensverket. För det är så att vi på Konkurrensverket har en så kallad tipsfunktion, så att om man upplever ett konkurrensproblem så kan man höra av sig till oss. Det är på det sättet som många av våra utredningar startar. Det vi har gjort när vi har skrivit den här rapporten, det är att vi har gått igenom alla tips och klagomål som vi har fått in under den här tioårsperioden som KOS-bestämmelserna har funnits. Det är fråga om ungefär drygt 400 tips och klagomål, så det är ganska mycket. Och sedan så har vi också genomfört vissa statistiska analyser som Marcus kanske kan berätta mer om.

Marcus Salomonsson:

Ja dels har vi undersökt de här tipsen och klagomålen. Sedan var det också lite intressant att veta, vilken effekt fick den här KOS-lagstiftningen när den kom? Och då visade det sig att Svenskt Näringsliv har haft enkäter sedan 2002 där de bland annat ställt frågor som är relevanta för den här frågeställningen, hur företagarna uppfattar att situationen är i kommunerna. Så då har vi kunnat använda den datan också. Dels kan vi jämföra det med vår egen data och vad vi har kommit fram till, men vi har också kunnat undersöka om den här KOS-lagstiftningen fick en effekt eller inte.

Siri Dunér:

Och sedan har vi ett tredje moment kan man säga, i underlaget till rapporten, och det är att vi har skickat ut frågor till knappt 50 kommuner som har fått berätta för oss vilka typer av säljverksamheter de har, och lite kring hur de tänker kring vilka priser de sätter i sina verksamheter och hur de jobbar med KOS-bestämmelserna i allmänhet.

Marie Strömberg Lindvall:

Då är det ju väldigt spännande att få höra nu då, vad är det ni har sett? Vad gav all den här datan för information?

Marcus Salomonsson:

Det visade sig att KOS-lagstiftningen fick effekt. Det kunde vi då se i den här datan från Svenskt Näringslivs företagsklimatenkät.

Marie Strömberg Lindvall:

Effekt, hur då?

Marcus Salomonsson:

Ja, då har de ställt en fråga: I vilken utsträckning upplever du som företagare att kommunen konkurrerar med privat näringsverksamhet? Och det betyder, det har vi kunnat följa över tid, från 2002 fram till nu 2018 som var senaste. Då kunde vi se att det blev ett hopp i det betyget, det blev mycket bättre när KOS-lagstiftningen trädde i kraft.

Marie Strömberg Lindvall:

Jaha, det blev bättre.

Marcus Salomonsson:

Ja.

Marie Strömberg Lindvall:

Det var ju intressant.

Marcus Salomonsson:

Ja. Så det fick en positiv effekt, det var ju lite det som man hade hoppats på. Det har vi kunnat analysera statistiskt och gjort olika test och så där, så att det är statistiskt signifikant att det blev en effekt där. Sedan kan ju effekten bli två olika saker, det kan dels bli att den bara hoppar rakt upp och sedan så blir förbättringstakten kanske inte densamma som tidigare. För vi såg redan innan att det fanns en förbättringstakt, kommunerna jobbade med det här och det fanns en väldigt livaktig diskussion i samhället om den här frågan. Så det förbättrades...

Marie Strömberg Lindvall:

Får jag avbryta dig lite, den här effekten som du pratade om. Det är alltså att företagen då uppfattar att deras situation blev bättre?

Marcus Salomonsson:

Exakt.

Marie Strömberg Lindvall:

För att kommunerna började ta itu med de här sakerna på olika förtjänstfulla sätt då.

Marcus Salomonsson:

Ja. Så då märkte vi att okej, det blev en förbättring. Men förbättringstakten verkar

avtagit sedan dess. Där är det lite olika från olika typer av kommuner. Framför allt i de befolkningsmässigt större kommunerna så tog avtog förbättringstakten.

Marie Strömberg Lindvall:

Så det hände väldigt mycket, fort, först och sedan så har det sakta...

Marcus Salomonsson:

Ja.

Siri Dunér:

Och en anledning till att vi har djupdykt just hur det ser ut i olika kommuner och att de här betygen som handlar om kommuner är så intressant, är för att någonting som vi ser väldigt tydligt är att de allra flesta tipsen och klagomålen som kommer in till oss, de handlar just om kommuner och vad kommunerna gör i sina säljverksamheter. Det är faktiskt så att alla de fall där vi hitintills valt att gå till domstol, de har också handlat om kommuner. Så att under de här tio åren så har det varit ganska stort kommunfokus.

Marie Strömberg Lindvall:

Och då kan vi också säga att vi inte har tittat på någon statlig verksamhet.

Siri Dunér:

Nej. Något sådant fall har ännu inte prövats i domstol. Däremot så har ju vi på Konkurrensverket utrett flera sådana ärenden. Men vi har inte sett skäl att gå till domstol i något fall. Sedan är det så att det är ju inte bara genom att gå till domstol som vi kan uppnå en effekt med vår tillsyn. För att när vi inleder en utredning så har ju förstås den offentliga aktören möjlighet att på eget bevåg välja att ändra hur man driver sin verksamhet, eller kanske lägga ned sin verksamhet. Så det är ganska vanligt också att det sker ett sådant självkorrigering beteende som leder till att vi lägger ned våra utredningar.

Marie Strömberg Lindvall:

Så att när vi börjar utreda, då leder det i vissa fall automatiskt till att man ändrar sig, man förändrar sitt beteende och börjar agera på ett annat sätt?

Siri Dunér:

Ja. Men det kan säkert vara så att man kanske inte tidigare har varit uppmärksam själv på hur det här påverkar konkurrensen. Men genom att vi inleder en utredning så får man ju anledning själv att fundera över den här frågan. Så att våra beslut, det kan vi se, att våra beslut har ändå en påverkan på de offentliga aktörernas agerande.

Marie Strömberg Lindvall:

Och då när de ändrar sitt agerande, och det sade du tidigare, då lägger vi ned utredningen.

Siri Dunér:

Ja för ofta är det så att vi inte ser någon anledning att fortsätta bedriva en utredning för att då är ju den här problematiken åtgärdad.

Marcus Salomonsson:

Det är faktiskt vanligare att det blir löst på det sättet än att vi behöver gå till domstol. Att kommunen blir uppmärksam på problemet och börjar förstå situationen, så justerar de sitt beteende och så kan vi avskriva ärendet.

Marie Strömberg Lindvall:

Vår utredning har kanske gjort kommunen uppmärksam på ett problematiskt agerande, som man har ändrat då. Vi pratade om att det här rör i huvudsak kommuner och det är kommuner vi har tittat på här i rapporten också. Men om vi tittar på branscherna då, vilka branscher rör det sig om? Är det alla branscher?

Marcus Salomonsson:

Det kan variera jättemycket. Vi har en kategori branscher som är "övriga tjänster" och det kan vara allt från radonmätningar till arkitekttjänster, verkligen allt möjligt. Och sedan har vi över 40 olika andra branscher som vi har registrerat klagomål på. Den absolut vanligaste branschen är it och telekom. Och sedan övriga tjänster ligger tvåa, och sedan kultur, nöje, fritid ligger trea på vår lista. En liten intressant sak som man kan se med it och telekom är att, vilket vi också kan se lite på en del andra branscher också, att det blossar upp ibland. Så att it och telekom blossade upp speciellt runt 2015, lite före och lite efter. Och det var i samband med att bredbandsutbyggnaden var som mest intensiv. Då kom de här konflikterna igen då mellan kommun och företag. Kommunerna ville göra det här lite på egen hand och så vidare, och så blev det de här konflikterna, och så fick vi ofta ingripa då.

Marie Strömberg Lindvall:

Så det är lite tidsbundet kan man säga det här, vilken typ av fråga det är som landar här hos oss?

Marcus Salomonsson:

Ja.

Siri Dunér:

Vi kan också se att det finns en tendens ibland när vi har en pågående utredning att det kan komma in många tips rörande samma aktör, för att aktörerna på marknaden helt enkelt uppmärksammar att vi bedriver en utredning. Då kan det vara så att flera känner att de vill påtala samma problem.

Marie Strömberg Lindvall:

Ja, okej. Då har de sett att "det här har ju vi också hos oss i vår kommun" till exempel, och så hör de av sig också. Jag ska bara fråga, it och telekom var den största gruppen om jag förstår saken rätt, övriga tjänster och kultur, nöje och

fritid. Vad kan det handla om när det är kultur, nöje och fritid då? Vad kan det vara för typ av verksamheter då?

Siri Dunér:

Ja men där har vi många olika exempel. Det finns allt ifrån att man har som kommun hyrt ut en scen, haft någon slags portabel scen som man kan sätta upp till olika evenemang, till att man anordnar olika mässor eller planerar en bowlinghall. Så att det är väldigt blandat.

Marie Strömberg Lindvall:

Det är verkligen ett brett spektra måste jag säga.

Siri Dunér:

Ja.

Marcus Salomonsson:

Ja, det kan gälla väldigt många olika frågor här.

Marie Strömberg Lindvall:

Vi nämnde väl lite grann tidigare här om de vanligaste konkurrensproblemen men nu när vi pratar om det, kan vi inte nämna någonting om det igen? Vad är det som de oftast gör de här, och vad är det som är de vanligaste problemen?

Siri Dunér:

Det som vi oftast får höra när någon vänder sig till oss, det är att man upplever att den offentliga aktören sätter så pass låga priser att man som privat företag inte har möjlighet att möta dem. Och på grund av det förlorar kunder eller till och med känner sig tvungen att kanske lägga ned sin verksamhet. I väldigt stor utsträckning så handlar det om låga priser. Det näst vanligaste som vi brukar höra talas om, det är att den offentliga aktören upplevs göra något som ligger utanför dess uppdrag eller kompetens. Då kan det ju antingen handla om till exempel ett statligt bolag som har ett visst givet uppdrag och man upplever att de går utöver det. Men det allra vanligaste är att det handlar om kommuner. Och vad kommuner får göra eller inte göra, det styrs av den kommunala kompetensen som ju regleras både i lag men där det också finns rättsfall och annat som klargör vad kommuner får göra eller inte. Det som är speciellt med den kommunala kompetensen är att gränserna för den är ganska oklara. Det finns många situationer och fall där det inte är givet vad kommunen får göra eller inte, och oftast måste man göra en bedömning just i det enskilda fallet beroende på hur det ser ut där. Det ökar ju förstås sannolikheten för att kommunen och företagen i kommunen kanske inte har en samsyn på om det här är en verksamhet som kommunen borde ägna sig åt.

Marie Strömberg Lindvall:

Är det att begära för mycket om jag ber om ett exempel här?

Siri Dunér:

En situation som kan uppstå ganska ofta är att kommunen får dimensionera sin verksamhet på ett sådant sätt att man får ett överskott. Till exempel att kommunen tillhandahåller skolluncher och sedan så blir det mat över. Då skulle man ju kunna tänka sig att kommunen väljer att sälja den maten till, kanske finns några byggarbetare som jobbar i närheten eller några andra som kan vara intresserade av att köpa den här lunchen. Då finns det ju stöd för att kommuner får sälja av tillfällig sådan här överkapacitet. Men däremot så får man inte sätta det i system att ha överkapacitet hela tiden, då ligger det utanför kompetensen. Men däremot så är det inte helt tydligt, vad är överskottskapacitet? Utan det är också någonting som behöver bedömas i varje enskilt fall.

Marie Strömberg Lindvall:

Men inte sätta i system i alla fall, det är det viktiga här.

Marcus Salomonsson:

Och här är principen någonstans lite som med bussbolaget tidigare, att det blir inte schysst om man bygger upp en överkapacitet på en skyddad marknad och sedan går ut och lämpar av den på den konkurrensutsatta marknaden. Ska man lösa det där så får man i stället se till att man faktiskt inte slösar resurser kanske på det sättet, så att man inte har någon överkapacitet. Eller att man ser till att om man någon gång har en överkapacitet så använder man den också inom den skyddade verksamheten.

Siri Dunér:

Vi har ju varit inne på det tidigare, att låga priser ofta upplevs vara ett problem. Men som kommun måste man både tänka på hur man sätter sina priser men också på hur man dimensionerar storleken på verksamheten.

Marcus Salomonsson:

Sedan det är viktigt att tänka på här också att det är klart att det blir olika i olika situationer. Det finns ju de kommuner där det inte finns ett privat alternativ för de här bussarna. Då är det helt okej att kommunen levererar den här busstrafiken. Så det är någonting som gör det här både väldigt intressant och väldigt komplicerat att det varierar så pass mycket från fall till fall.

Marie Strömberg Lindvall:

Vi har pratat om att det har förändrats lite grann, att det gav effekter. Till att börja med ganska stora effekter när KOS-bestämmelsen infördes. Men om ni skulle sammanfatta någonting om de här tio åren då, hur det har gått med tio år med KOS. Hur har det sett ut?

Siri Dunér:

Ja men som sagt så ser vi ju en tydlig förbättring, att det skedde en förbättring när de här bestämmelserna infördes. Någonting annat som vi har sett är att antalet

ärenden hos oss har minskat sedan 2014, vilket möjligtvis också är ett tecken på att situationen har blivit bättre. Å andra sidan är det också möjligt att det beror på att företag och andra är mindre benägna att anmäla till oss. Det är ju lite osäkert förstås. Tips och klagomål är ju en väldigt viktig komponent i vår tillsynsverksamhet, så det är någonting vi är väldigt måna om att man ska vilja höra av sig till oss.

Marcus Salomonsson:

Vi får fortfarande in väldigt många tips om KOS-ärenden, så det är lite svårt att säga varför. Vi har ju andra indikationer på att det har blivit bättre inom det här området. Men det kan också vara att det kom väldigt många anmälningar i början, det var lite entusiasm i början, äntligen ska vi reda ut alla de här problemen på en gång. Och vi har väl rätt ut vissa av dem, men vi märker att vi får fortfarande många klagomål på de här frågorna, och vi märker också i den data som vi har att det är olika nivå på olika kommuner. Vi märkte till exempel att städer och tätorter av olika slag, där verkar problemet vara större än jämfört med pendlingskommuner till exempel. Vi märker också att i de allra minsta kommunerna, befolkningsmässigt då, så får vi in väldigt många fler klagomål per capita än i andra kommuner. Det har vi inte riktigt förstått faktiskt, vad det beror på. För vi får inte riktigt samma resultat när vi tittar på Svenskt Näringslivs data, på betygen. Då får de här kommunerna egentligen inte sämre betyg än några andra. Så vi vet inte riktigt vad det beror på. Men vi märker ju att det fortfarande är problem, även om det har blivit bättre.

Marie Strömberg Lindvall:

Låter som ett underlag för fortsatta studier det där.

Marcus Salomonsson:

Ja. Det blir det säkert. Sedan ska man säga också att kommunerna har blivit mycket bättre på att hantera det här. De har ju fått en helt annan medvetenhet om de här frågorna.

Siri Dunér:

Det är också ett tydligt resultat som vi har lyft fram i rapporten. Det är just att många kommuner har berättat för oss att de har ett aktivt arbete själva kring KOS-bestämmelserna. Många kommuner har gjort en översyn över vilka säljverksamheter de bedriver och det är också flera kommuner som har berättat att de har valt på eget initiativ ändra på vilket sätt de bedriver en säljverksamhet, eller att kanske i vissa fall till och med lägga ned en säljverksamhet som man tidigare har bedrivit.

Marie Strömberg Lindvall:

Ja ni har ju konstaterat här, och det är vad du säger nu också Siri, att många gör aktiva och bra saker här, och försöker att göra på det rätta sättet. Men ni har i

rapporten här lämnat ett antal rekommendationer eftersom fältropet här är att fler måste göra mer. Eller hur? Skulle ni kunna gå in lite grann på vad det är ni vill se?

Siri Dunér:

Grunden för allt det här, det är ju förstås bra konkurrens. Om konkurrensen fungerar på ett bra sätt i kommunen då leder det både till positiv samhällsutveckling där och det kan till exempel skapa fler arbetstillfällen. Att konkurrensen fungerar på bästa sätt, det är ju därför både av intresse för kommunmedborgarna, det lokala näringslivet och kommunen i stort. Och eftersom vi på Konkurrensverket i egenskap av tillsynsmyndighet kommer in och kan börja utreda och ingripa när en säljverksamhet redan pågår och någon har upplevt ett konkurrensproblem, så är det av jättestort värde om kommunerna själv kan jobba proaktivt för att förhindra att konkurrensproblem uppstår i första rummet.

Marcus Salomonsson:

En sak man kan göra där, det är till exempel att överväga alternativen. Om man nu bestämmer sig för att något visst ingrepp så kan man ju fundera "finns det något annat sätt att lösa det här på där jag inte skadar konkurrensen?"

Siri Dunér:

Precis som vi berättade om innan så ser ju vi i många fall när vi börjar med en utredning att den offentliga aktören, till exempel en kommun, på eget initiativ väljer att justera hur man bedriver en verksamhet. Man kan ju tänka sig att det många gånger handlar om att man får upp ögonen för KOS-bestämmelserna och börjar tänka på de här frågorna. Så ett jätteviktigt steg är förstås att se till att det finns tillräcklig kunskap om KOS-bestämmelserna ute i kommunerna. Något som är speciellt med offentlig säljverksamhet som har blivit tydligt när vi pratat här innan, det är att det förekommer inom väldigt många olika branscher. Så det är många olika delar av kommunens organisation där man kanske väljer att starta en sådan verksamhet. Så därför är det viktigt att den här kunskapen om KOS-bestämmelserna sprids i hela organisationen på kommunerna och inte kanske bara finns centralt.

Marie Strömberg Lindvall:

Hela organisationen. Jag säger det en gång till bara för att ge det eftertryck.

Siri Dunér:

Ja, det är nog viktigt. Vi på Konkurrensverket har väldigt mycket bra informationsmaterial som finns tillgängligt på vår hemsida som man kan använda sig av om man som kommun vill höja kompetensnivån hos sin personal i de här frågorna.

Marcus Salomonsson:

Ja, att man gärna har en dialog med det privata näringslivet också, så att man

förstår lite vad det privata näringslivet kan bidra med i termer av lösningar. Också att det privata näringslivet också förstår varför man gör någonting, så kan man kanske klara sig undan de här konflikterna redan från början. Där är det väl speciellt viktigt att särredovisa sådan här konkurrensutsatt verksamhet.

Marie Strömberg Lindvall:

Särredovisa?

Marcus Salomonsson:

Ja så att om man nu har till exempel den här lunchserveringen, då tar upp det separat i redovisningen och visar vad det handlar om för siffror. Hur mycket pengar och försäljningar och så vidare. Det blir mycket enklare att förklara då också varför man bedriver det inom en offentlig regi i stället för att lägga ut det på en privat aktör. Så att det är bra för kommunen, man får bättre argument för sin sak. Men sedan blir det tydligare för de privata aktörerna också, de förstår varför man gör det här.

Siri Dunér:

Nu pratade vi ju om att det är viktigt att kunskapen finns brett ute i kommunen, och det är det verkligen. Men det är också viktigt tror vi att man på central nivå i kommunen har en överblick över vilka olika säljverksamheter kommunen faktiskt bedriver. Kanske till och med att man ska ha någon form av samlat dokument där man kan dokumentera det här. Också dels dokumentera av vilken anledning man bedriver den här verksamheten och varför man tänker att den inte kan skötas av en privat aktör, hur man resonerar kring vilka priser man sätter i verksamheten, och så vidare. Så att man funderar kring de här frågorna och hur konkurrensen kan påverkas. Och sedan att man regelbundet ser till att följa upp det här. Årsvis är jättebra, för det kan ju vara så att konkurrenssituationen i kommunen förändras. Kommunen kanske väljer till exempel att starta ett kommunalt gym för att det inte finns något gym i kommunen. Men kommer det sedan in en privat aktör, då kanske det inte längre finns behov av att kommunen stannar kvar på marknaden.

Marie Strömberg Lindvall:

Så att hela tiden reflektera och fundera över vad man gör och varför man gör det.

Siri Dunér:

Mm. Och just det här som Marcus pratade om, om att blanda in näringslivet och känna dem på pulsen, för att förstå vad de har för bild och om det finns intresse hos någon annan av att sköta en verksamhet som kommunen kanske funderar på att starta.

Marie Strömberg Lindvall:

Så samarbete. Dialog.

Marcus Salomonsson:

Ja. Det är inte lätt det här för kommunerna, utan det blir olika för olika kommuner. Så att det är väldigt viktigt att man reflekterar över varför man gör någonting.

Marie Strömberg Lindvall:

Men vad kan man konkret göra från kommunens sida?

Siri Dunér:

Någonting som vi har sett exempel på som flera kommuner har berättat för oss att de har, det är att man har riktlinjer eller policys som interna styrdokument för hur man ska jobba med de här frågorna kring konkurrensneutralitet och KOS-bestämmelserna. Vi på Konkurrensverket tycker att det är jättepositivt och vi rekommenderar alla kommuner att utveckla sådana här dokument. Och i den här rapporten då så går vi igenom vad vi tycker att ett sådant här styrdokument ska innehålla.

Marie Strömberg Lindvall:

Så en policy alltså.

Siri Dunér:

Precis. Skaffa en egen policy för kommunen.

Marie Strömberg Lindvall:

Vi har pratat om att det här med branscher, att det förändras över tid, apropå vilka typer av tips och klagomål vi får. Vad kan man säga, är det det vi kommer se? Är det så det kommer se ut, tror ni, framöver? Eller har vi några andra framtidsspaningar vi kan göra? Vad tror vi om framtiden?

Marcus Salomonsson:

Vi märker väl lite nu även i våra andra ärenden att digitala tjänster påverkar mycket till exempel. Vi har några sådana tipsärenden som har kommit in nu, som även rör den här typen av KOS-ärenden. Så att det är väl alltid så, det kommer komma nya tekniker, nya branscher, och då blir det nya utmaningar.

Siri Dunér:

Det handlar ju förstås väldigt mycket om i vilka branscher de offentliga aktörerna är aktiva. Man kan ju tänka sig att en hög aktivitet också leder till att många privata företag kan tycka att det kanske utgör ett problem och väljer att vända sig till oss.

Marie Strömberg Lindvall:

Och då kan man väl upprepa en sak som du sade där tidigare Siri, att vända sig till vår tipsfunktion.

Siri Dunér:

Ja.

Marie Strömberg Lindvall:

Att fortsätta komma in med tips.

Siri Dunér:

Precis.

Marcus Salomonsson:

Ja, definitivt.

Marie Strömberg Lindvall:

Ska vi avrunda? Är det någonting ni känner att ni inte har fått sagt, som ni skulle vilja säga?

Siri Dunér:

Möjligtvis en annan framtidsspaning som man kan göra, som vi väl i och för sig har varit inne lite på tidigare, det är just det här att vi ser att andelen klagomål mot staten har ökat. Vi har ju ännu inte haft något fall i domstol vad gäller statlig offentlig säljverksamhet. Men det är mycket möjligt med andra ord, att vi kommer se fler utredningar hos oss på Konkurrensverket vad gäller statliga säljverksamheter och att det också kan bli så att vi kommer att ta upp något sådant fall i domstol.

Marie Strömberg Lindvall:

Och som sagt var, den här frågan finns det ganska mycket att säga om. Men nu finns det ju en bra rapport att läsa också, så att vill man fördjupa sig ännu mer i de här frågorna efter att ha lyssnat på den här podden så kan man läsa den här rapporten som ni har skrivit, och som ligger upplagd på vår hemsida som man kan ladda ned därifrån.

Marcus Salomonsson:

Det får man jättegärna göra.

Marie Strömberg Lindvall:

Det får man jättegärna göra. Då tycker jag att vi avrundar. Då skulle jag vilja tacka er båda två, tack Siri och tack Marcus för att ni var med och pratade i podden.

Marcus Salomonsson:

Ja, tack så mycket.

Siri Dunér:

Tack.

Marie Strömberg Lindvall:

Och alltihop ligger samlat på vår webbplats, konkurrensverket.se, det är bara att gå dit och ladda ned. Jag heter Marie Strömberg Lindvall, och tack för att ni lyssnade på podden.